

Naročnina mesečno 25 Din, za inozemstvo 40 Din — nedeljska izdaja celoletno 96 Din, za inozemstvo 120 Din

Uredništvo je v Kopitarjevi ul. 6/III

Telefoni uredništva: dnevna služba 2050, — nočna 2996, 2994 in 2050

SLOVENEK

Z nedeljsko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Cek. račun: Ljubljana št. 10.650 in 10.349 za inserate; Sarajevo št. 7563, Zagreb št. 39.011, Praga-Dunaj 24.797

Uprava: Kopitarjeva 6, telefon 2992

Izhaja vsak dan zjutraj, razen ponedeljka in dneva po prazniku

Še o kmetijski krizi

Naša javnost se vse premalo bavi z gospodarskim problemom. Zato tudi včasih, ko je treba velikih odločitev, ne najdemo dovolj pripravljenih naših ljudi. Zlasti pogrešamo v teh težkih časih kmetijske zbornice, ki je kmet-skemu stanu bolj potrebna, kakor kakršnemu-koli drugemu stanu. Imamo že celo vrsto stanov, katerih zbornice z uspehom branijo njih interese. Poglejmo samo Trgovsko, Obrtno in Industrijsko zbornico, katere uspešno delo je povzročilo, da se je položaj slovenskih trgovskih in obrtnih gospodarstev zboljšal. Nobene prilike ne zamudi zbornica, da poudari potrebe in zahteve svojih interesentov. Edino kmetijski stan, ki je številčno, pa moremo reči tudi gospodarsko najvažnejši v državi, nima danes fora, na katerem bi lahko povedal svoje mnenje o aktualnih gospodarskih vprašanjih. V vse drugačno smer bi lahko šla danes gospodarska politika v državi, če bi imeli kmetijske zbornice.

Danes so poleg kmetijske družbe zadruge še najbolj poklicane varovati kmetijske stanovske interese. Toda one niso obvezne organizacije in zato svojim zahtevam ne morejo dati takega poudarka, kot bi jih dale zbornice.

Danes je naše kmetijsko gospodarstvo v tako grozni krizi, da stoji pod njenim vplivom že vse naše gospodarstvo. Nizke cene kmetijskih proizvodov povzročajo, da kmet s prodajo pridelkov ne dobi povrnjenih niti produkcijskih stroškov. Zato je danes kmetijsko delo tako poceni. Kreditne potrebe dežele pa vedno bolj rastejo, formiranje novega kapitala pa se je zaustavilo. To krizo kmetja čutijo vedno bolj tudi obrtniki in trgovci pa tudi mesta.

Veliko se je že pisalo o vzrokih agrarne krize pri nas in po vsem svetu. Ne bomo naštevali vseh vzrokov, ki so privedli do tega stanja. Vzemimo samo nizke cene kmetijskih proizvodov, ki so najbolj viden znak in tudi vzrok za slab položaj našega kmeta. Ko čitamo poročila o sejnih na deželi, vidimo, da so prav za prav kmetijski proizvodi brez cene. Zato bi morala iti državna politika za tem, da kmetu zagaruje kolikor toliko znosno ceno za njegove proizvode. Znano je, da je država v tem oziru že storila prve korake. Toda opozarjali smo, da prvi koraki niso bili v posebno korist slovenskega kmeta. Nasprotno, stroške za znosne cene žita bo nosil naš kmet, ki je svoje gospodarstvo zaradi najrazličnejših razlogov že preusmeril v druge panoge produkcije, ki so plodonosnejše. Naša kriza ni kriza žitne produkcije, pač pa kriza drugih rastlinskih predmetov, kakor tudi živilne. Zato ravno bodo naše kmetijstvo ti ukrepi zadeli v večji meri in celo pospešili krizo slovenskega kmetijstva. Že danes ne moremo primerjati gospodarskega položaja našega kmeta s položajem kmeta v žitornih krajih države. Naša kmetijska posestva so majhna in že danes ne morejo prenašati bremen krize. Zlasti je to treba poudariti sedaj, ko je tudi naša lesna kriza na višku. Les pa je bil ravno predmet, katerega izkupiček je doslej našemu kmetu pomagal iz težavnih razmer. Danes pa tega ni in gozdov se seka manj kakor preje, kar na vse zadnje tudi ni slabo. Kajti že so se pojavili glasovi, da je izsekavanje naših gozdov preveliko in da ga bo treba omejiti.

Zato bi bilo treba v sedanjih časih nujno misliti na to, kako bo pomagati našemu kmetu. Kajti izmed dosedanjih ukrepov je bil obšutno breme za vse naše slovensko gospodarstvo. Davčna bremena postajajo neznosna. Zlasti bi bilo umestno z pametno gospodarsko politiko dvigniti cene kmetijskih proizvodov, kajti veliki padec cen kmetijskih proizvodov ni imel za posledico tudi odgovarjajočega padca življenjskih stroškov. Zato bi bilo pravilno, da gre gospodarska politika za tem, da se zmanjša razlika med ceno, po kateri kmet prodaja in med ceno, katero plačuje konzum.

Končno pa je treba izpregovoriti še besedo o cenah industrijskih proizvodov. Vseposod vidimo, kako nizke so cene industrijskih sirovin, pa ne čujemo dovolj o znižanju cen industrijskih proizvodov. Karteli še vedno neomejeno diktirajo cene. Poglejmo samo sladkorni kartel. Vsako leto na 100 milj. Din gre v inozemstvo v blagajne tujih kapitalistov. V tem kartelu sta tudi dve državi tovarni sladkorja, ki pomagata delati kartelu ogromne dobičke. Končno ima država od teh dveh tovarov samo par milijonov dobička, na drugi strani pa država s tem, da pusti svoje tovarne v kartelu,

Tu je najlepša pritika, da se pokaže socialno mišljenje v praksi. Saj je kartel nabral že dosti lepe dobičke in bi bilo prav, da bi v splošni gospodarski krizi kapital doprinesel več žrtve kot jih je doprinesel doslej, da se tako izrazimo, ker končno kapital skuša z uspehom vsa bremena prevaliti na konsumente. Pri nas bi se moral začeti odločen boj proti kartelom, ki so v škodo celokupnemu gospodarstvu. Saj n. pr. sladkorni kartel plačuje izredno nizke cene producentom sladkorne pese.

Javna dela v Italiji

Rim, 24. julija. Ž. V palači Venezia se je vršila pod predsedstvom Mussolinija konferenca, na kateri je bil izdelan načrt za velika javna dela v bodoči sezoni. Ta načrt je bil izdelan v sporazumu z vojnim in prometnim ministrstvom in ga je Mussolini odobril. V načrtu predvidena javna dela imajo namen zmanjšati brezposelnost v Italiji.

Dve milijardi in pol kilovatnih ur

Gigantični načrti elektrifikacije v Rusiji — 17.000 delavcev gradi največjo električno centralo na svetu

London, julija 1931.

Ravnokar je izšla v Londonu dolgo pričakovana knjiga »The Soviet Five Year Plan and its effects on World Trade« (Sovjetska petletka in njen vpliv na svetovno trgovino). Knjigo je napisal na povratku iz Rusije sloviti ameriški časnikar H. R. Knickerbocker, katerega je njegov list »New York Evening Post« poslal na študijsko potovanje v Rusijo. Pisatelj je kot malokdo imel priliko dobiti vpogled v razmere v sovjetski Rusiji, ker je povsod naletel na ameriške inženjerje, ki so mu radevolje postregli z informacijami, ki sicer drugim »romarjem v Moskvo« niso dostopne.

Knickerbocker trdi v uvodu, da se nahaja v Rusiji trenutno okrog 1000 ameriških inženjerjev in predelavcev. Nemcev bo po njegovem mnenju ravnolično. Italijani in Čehoslovaki prav nič ne zastajajo. Nekoliko manj je Angležev in Švedov. Za njega je bilo naravnost odkritje, ko je videl, s kakšno suženjsko brigo kapitalistične države med seboj tekmujejo, da bi pomagale sovetom in — za služilo. Inteligenca pošilja tja svoje najbistrejše glave, tovarne svoje najfinije stroje, banke svoj najdragocenejši denar, tako da je združeno vse, razum, tehnika in denar, največja pridobitja kapitalističnega reda, da pomagajo sovjetski državi, ki si je stavila kot svojo največjo zgodovinsko nalogo, da kapitalizem uniči.

Najbolj instruktivni del knjige se peča z načrtom »največje električne centrale«, katero gradijo sovjeti na Dnjepru. V to svrhu so ustanovili družbo »Dnjeprstroj« že 1927, ki naj dovrši to gigantično centralo do 1933. Načrt predvideva pridelovanje 2 milijard in pol kilovatnih ur. Podjetje vodi neki ameriški polkovnik Hugh Cooper, ki je že svoje dni gradil velikanski Nilov jez v gornjem Egiptu, in takimenovani Wilsonov jez v Muscle Shoals v Zedinjenih državah. Sovjetske oblasti ga prikrivajo in zelo nerade omenjajo, da se nahaja pri podjetju še 5 drugih ameriških inženjerjev na zelo oddaljenih mestih. Eden teh inženjerjev je izdal, da so s sovjetsko vlado podpisali pogodbo, na podlagi katere imajo pravico uvažati carine prosto naravnost iz Zedinjenih držav vse pridelke, ki jih rabijo za svojo lastno uporabo, kakor hrano, obleko, pohištvo. Na podlagi te pogodbe so si zgradili celo ameriško vas.

Jez, ki ga gradijo preko Dnjepra, bo dolg 2 km in 60 m visok. Voda bo padala 35 m globoko ter bo gnala 9 turbin vsaka z 85.000 konjskih sil. Največja dosežanja elektrarna v Ameriki predstavlja turbinsko moč 620.000, med tem ko bo elektrarna na Dnjepru imela gonilno moč 850.000 k. s. in bo proizvajala, kot zgoraj navedeno, 2 in pol milijarde kilovatnih ur. Podjetje bo porabilo 1 milijon 150.000 kub. m cementa. Na stavbišču se nahaja 17.000 delavcev; 30 žerjavov s kapaciteto od 40 ton, 10 kopalnih strojev in 54 lokomotiv je delalo v trenutku, ko je pisatelj obiskal stavbišče. Kako pa nameravajo Sovjeti uporabiti to velikansko električno energijo? Do sedaj je še vse premalo tovarni, ki bi mogle energijo izkoristiti. Zato nameravajo Sovjeti po načrtu petletke zgraditi za okroglo 8 milijard dinarjev novih tovarov, kakor tovarno za aluminij, ki bi jo zidali Francozi, tovarno za uporabo železa, električno topilnico, ki jo nameravajo graditi Američani. Vse tri tovarne bodo proizvajale poldrugi milijon ton izdelkov. Sovjetska vlada namerava poklicati v ta novi industrijski centum okrog 150.000 ljudi. Ko bo delo popolnoma dovršeno, bo po načrtih petletke stanovalo okrog dnje-

prske centrale in okolišnih tovarov pol milijona ljudi. Energijo bi pošiljali celo v donske premogovnike.

Stroški za jez so preračunani na 220 milijonov rubljev, tako da bi se ena kilovatna ura mogla prodajati po 30 par. Akoravno centrala še ni izdelana in vse načrti še precej v zraku, je treba vedeti, da bo lahko nadomestovala 3 milijone ton premoga, to se pravi eno desetino vse premogovne

Spremenjena taktika Stalina

Moskva, julija 1931.

Te dni je objavilo sovjetsko časopisje Stalinov govor o potrebah sovjetskega gospodarstva in njegove predloge za izboljšanje. Čeprav je imel Stalin svoj govor že 23. junija na posvetu gospodarstvenikov, je bil natisnjen šele sedaj po 14 dneh. Radi tega zavlačevanja se domneva, da je voditelj s svojo spremenjeno taktiko v komunistični stranki naletel na odpor in ni mogel takoj uveljaviti svojega stališča.

Stalin je v svojih izjavah jako previden. Osnovnih problemov se je le mimogrede dotaknil. Brez dvoma pa je govor zelo interesanten in prinaša na posameznih mestih ostro poudarjene zahteve. Treba je, da si je inozemstvo na jasnem, da Stalinov govor ne pomenja že kake osnovne spremembe komunistične politike, ampak le spremenjeno taktiko, katere osnovne poteze je bilo mogoče že opaziti v številnih gospodarskih obnovah preteklih mesecev.

Kar pove Stalin o težavah sovjetske industrije, ni novo. Važno pa je, da jih baš Stalin omenja. V industrijskem razvoju ni ravnovesja. V nekaterih industrijskih podjetjih je znašal produkcijski narastek od januarja do maja 40 do 50%, v primeru z lanskim letom, drugod le 20 do 30%, v nekaterih pa tudi samo 6 do 10% in še manj. Posebno majhen napredek je opazovati v premogovnikih in kovinski industriji. Da se to stanje zboljša in se 5 letni načrt uresniči, misli, ki popolnoma prešinja vse sovjetsko življenje, razvija Stalin svojo novo taktiko. Predvsem je treba nuditi industriji dovolj delovnih moči. Stalin zato predlaga, naj se delavski naraščaj organizira na ta način, da industrijska podjetja sklenejo z deželo pogodbo, v kolikšni meri naj se dovaja novo delavstvo. Tako bo delovni proces mogoče lažje mehanizirati.

Veliko nevarnost za sovjetsko industrijo predstavlja namreč neprestana mena delavcev v sovjetskih podjetjih. Čelo Stalin mora priznati, da je prav malo obratov, ki ne bi polletno ali celo četrtletno izmenjali 30 do 40% svojega delavstva. Takšen položaj je seveda nenaraven in nevaren. Vzroki so deloma v dosedanjih sovjetski plačilni politiki, ki je šla za radikalnim izenačenjem delavskih plač, pri kateri je skoraj docela izginila razlika med kvalificiranim in nekvalificiranim delom, med zaposlitvijo pri lahkem ali težkem delu. To izenačenje je temeljito odpovedalo. Nekvalificirani delavci ni imel nobenega interesa na svoji kvalifikaciji, ker ni imel upanja, da pride na boljše. Poskusil je svojo srečo in romal od podjetja do podjetja v upanju, da se mu posreči dobiti boljše plačano mesto. Zato je sedaj Stalin zahteval uvedbo različnih plač, ki naj odgovarjajo dejanskim sposobnostim delavcev. Tako so morali komunisti seči po starih kapitalističnih plačilnih metodah. Stalin pravi: Ne smemo trpeti, da bo imel mehanik isto plačo kot cestni poletač! Plače je treba prikrojevati delovni

produkcije. Z njo bi sovjetska država s svojimi 25 milijardami kilovatnih ur stopila na tretje mesto za Z. linjenimi državami, ki proizvajajo 113 milijard, in za Nemčijo, ki proizvaja 30 milijard. Pred vojno je Rusija razpolagala samo z dvema milijardama kilovatnih ur. To je napredek, katerega ni mogoče zanikati. Zalostno pa je, da je bil mogoč samo s sodelovanjem kapitalističnih držav, nad katerimi se bo Rusija enkrat masčevala.

S posebno ostrostjo se obrača Stalin proti neredu in brezvestnosti v tovarnih in odločno zahteva, da naj se na celi črti uvede osebna odgovornost delavcev za hrano in obvarovanje strojev, kakor tudi za storjeno delo. Radi neprestanega delovnega tedna je čut odgovornosti sovjetskih delavcev silno padel. Stalin zahteva, da se petdnevni delovni teden tam, kjer zanj ni pogojev, odpravi, dokler ne nastopijo boljše razmere.

Pravtako Stalin zelo ostro nastopa proti gonji proti specializmom, to je proti krivičnemu preganjanju inženjerjev, višjih tehnikov, agronomov itd., kakor tudi proti zapostavljanju delavcev, ki so sposobni, a niso v stranki. Voditelj boljševikov izjavlja, da je nespametno in neumno v vsakem specialistu in inženjerju stare šole zreti že zločinca. Samo po sebi je umevno, da so ta izvajanja notranje politično zelo dalekosežna.

Zelo zanimiva je ugotovitev, da sovjetska uni-ja trenutno izvaža tolike množine žita, kakor še nikdar, odkar obstojajo sovjeti. Ker Stalin na drugem mestu priznava, da preureditev kmetijskega gospodarstva v kolektivno zahteva mnogo denarnih žrtve, se vidi, da eksport žita nalaga za enkrat sovjetom še vedno velike žrtve, ki se dajo razlagati iz nujne potrebe po inozemski valuti. V Stalinovem govoru je tudi mesto, ki ga bo inozemstvo najbrže prezrlo, ki pa je važno. »Kar se tiče upanja mešanske inteligence, da bo prišlo do inozemske intervencije, moram ugotoviti, da je vsaj začasno zidano na pesek.« S tem je Stalin oficijelno desavuiral znano boljševiško propagando, ki je upravičevala svoje silno oboroževanje z nevarnostjo oborožene inozemske intervencije.

Ob koncu svojih izjav obravnava Stalin vprašanje, kako napraviti sovjetsko industrijo rentabilno. Zahteva se resno gospodarjenje, zmanjšanje produkcijskih stroškov, uporaba notranjih rezerv, sami principi, ki jih zasleduje tudi kapitalizem. Do sedaj je bila v industriji izvedena najstrožja centralizacija, posledaj pa se uvajajo na novo veliki koncentri z gotovo decentralizacijo. Podjetja zopet dobe na čelo ravnanjstva, ki odgovarjajo za obratovanje.

Nove gospodarske smernice, ki jih daje Stalin, so le izraz volje, da se petletni načrt izvede v vsakem slučaju. Stalinu pa gre v prvi vrsti tudi za to, da se ne uničijo z nestrokovnjakim ravnanjem stroji, ki jih je ruski narod kupil v inozemstvu s silnimi žrtvami, in da boljševiki docela ne izgube dobre volje kvalificiranega delavstva, od katerega je v veliki meri zavisen uspeh.

Osebnosti

Zagreb, 24. julija. Ž. Na Kapiolu so izvolili za provinciala dr. Bernardina Polonja, frančiškana iz Ptujja, ki je znan vzgojitelj mladine.

Število zagrebških akademikov

Zagreb, 24. julija. Ž. Po najnovejši statistiki se je vpisalo na zagrebško visoko šolo v poletnem semestru 4659 dijakov, od katerih je 720 dijakov. 53 dijakov se je vpisalo na pravno fakulteto, ostanek pa povečini na filozofsko. Število dijakov na teološki fakulteti je vsako leto večje. V letu 1925-26 je bilo vpisanih 49 teologov, v preteklem letu pa je poskočilo število dijakov na 164.

Poboji na bolgarski meji

Belgrad, 24. julija. AA. Zasledovalnim oddelkom, ki so v bosilgradskem srezu nedavno po boju zasledovali četirga člana tolpe, ki je vdrla na naše ozemlje, se je posrečilo, da so ga živga dobili v roke in v popolni opremi, ravno ko je hotel prekoračiti mejo bosilgradskega sreza. Aretiranec je pri zaslišanju dal dragocene in zelo izčrpne podatke o organizaciji, ki je tolpo poslala na naše ozemlje, in o nalogah, ki so jih ji dali, da jih izvrši. Vestnost in hvalevredna požrtvovalnost organov javne varnosti in zasledovalnih oddelkov sta mnogo doprinesla k temu uspehu, pa tudi prebivalstvo samo je pokazalo veliko aktivnost pri preganjanju in aretaciji zločincev.

Država procesov

Trst, 24. julija. Ž. Popolo di Trieste piše, da se bo v začetku avgusta pričela razprava proti Andreju Stanislavu, Ivanu Bizjaku in Petru Kopu, ki so obtoženi, da so zažgali italijansko šolo v Boveu.

Titulesco v nemilosti

Najsenzacionalnejša politična novica iz Romunije — Bivši ljubljenec Romunije moral demisionirati

Bukarešta, 24. julija. Ž. Ne le v političnih krogih, temveč v vsej romunski javnosti je izzealo senzacijo, ker je vlada odpoklicala svojega londonskega poslanika Titulesca in postavila na njegovo mesto Antona Iade. Obstojajo razna mnenja o njegovem odpoklicu, posebno radi tega, ker je Titulescu vršil dolžnost zunanjega poslanika v Londonu na splošno zadovoljstvo. »Lupla« zatrjuje, da je njegov odpoklic v zvezi s tem, ker so listi pri našli v zadnjih časih precej nepopolne vesti o razmerah v Romuniji. Jorga in Titulescu sta ve-

lika sovražnika in je vlada radi tega v največji tajnosti vodila preiskavo, da se ugotovi, kdo širi te neugodne vesti o stanju v državi. Preiskava je dosegla do senzacionalnih razkritij. Vlada krogi zatrjujejo, da je le vesti širil Titulescu sam, medtem ko drugi listi zopet trdijo, da je bil premeščen na svojo prošnjo, ker je utrujen od dela. Titulescu bo aktivno sodeloval v notranji romunski politiki in trdi se, da bo kandidiral pri prvih naknadnih volitvah.

Boj z anarhisti v Španiji

Madrid, 24. julija. AA. Vlada je razpustila delavsko zvezo in zapečatila prostore komunističnih delavskih organizacij. Na strehi mestnega doma je oddelke pehote. Listi so pod policijskim nadzorstvom.

Pariz, 24. julija. AA. Havas poroča iz Madrida, da je policija vdrla v lokal, kjer se je baš vršila tajna anarhistična skupščina, in aretirala 14 ljudi.

Madrid, 24. julija. AA. Iz Sevilje poročajo: Zloglasna krčma »Cornello« je bila danes porušena s topovskimi streli, potem ko je policija izpraznila sosednje hiše. Krčma je bila znano zavetje komunistov. Ko so jo s streli razbili, je vino teklo na vse strani. Policija preiskuje ruševine, da dobi morebitno orožje ali pa propagandni material. Na

mestom leta eskadrilja letal, oborožena s strojnimi.

Lastnik krčme, ki se tudi imenuje Cornello, ima v mestu tri trgovine. Zadnje čase je postal komunist in je dovolil, da se komunisti shajajo v kleti njegove krčme in od tam streljajo na policijo.

Rusija in Turčija

Carigrad, 24. julija. AA. Včeraj so ratificirali novo turškorusko trgovinsko pogodbo. Rusija se je obvezala nakupiti v Turčiji blaga za 15 milijonov funtov šterlingov (približno 4 milijarde dinarjev). Sovjetski trgovski agenti, stanujoči v Turčiji, bodo uživali diplomatsko imuneteto.

V deželo večnega snega in leda

Obisk na otoku rajnega avstroogrskega prestolonaslednika nadvojvode Rudolfa

Friedrichshafen, 24. jul.

Ker so došla o atmosferskih razmerah na severnem tečaju ugodna poročila, je dr. Eckener sklenil, da danes s »Zeppelinom« odplove na najsevernejšo točko zemlje. Odhod je določen ob 9 jutraj.

Zivež

Znanstveni instrumenti so bili že predvčerajšnjim v balonu nameščeni; včeraj pa se je napolnila shramba z jedili. Ekspedicija vzame s seboj 250 kg kruha, 75 kg mesa, 50 kg salam, 150 kg krompirja in sočivja, 30 kg sira, 9 kg kave, 50 kg masla, 50 kg suhega sadja, 30 kg marmelade, 50 kg čokolade, poldrug kg čaja, 15 kg kondenziranega mleka in istotoliko sladkorja, 300 jajc, prepečenec in seveda tudi kajak, viskija ter mineralnih vod. Vsa živila so v hermetično zaprtih zabojih.

Važna varnostna naprava

Za slučaj, da bo ekspedicija primorana pristati, ima »Zeppelin« s seboj sani, šotore, kože in orodje, kakor prava in kompletna polarna ekspedicija. Posebna naprava bo obvarovala balon pred nevarnostjo, da bi njegov balast vode zmrznil. Centralna kurivna naprava funkcioniira izborna. V Leningradu, kamor »Zeppelin« najprej poleti, se bo dopolnila rezerva vodika.

Clani ekspedicije

Dr. Eckener je reduciral posadko na 30 mož. Zrakoplov bodo vodili razen njega kapitan Fleming, Lehmann in Schiller, radiotelegrafista sta Dumbke in Rus Krinkel. Znanstvenikov bo ekspedicija štela 12 in sicer 6 Nemcev, 3 Ruše, 2 Amerikance, 1 Šveda, to je fizika Ljungdala. Med Nemci je najznamenitejši lipški univ. profesor Weissmann, ki se skupaj s profesorjem Molčanovim od Ljeningradske politehne proučevala meteorične (vremenske) in aerološke (zračne) razmere. Biolog in obenem zdravnik ekspedicije je Kohl-Larsen, oceanograf (morslovce) pa Amerikaneec Smith. Geografe predstavlja slovit ruski profesor Samojlov, ki slovesno zatrjuje, da ta ekspedicija nima niti

najmanj športnega značaja. Ona bo najnatančneje preiskala meteorične (vremenske) razmere severnega tečaja, predvsem pa skušala popraviti geografske karte tečaja po novih fotogrametričnih merjenjih.

Po vremenskih napovedih za vso Evropo

V svrhu proučevanja najvišjih zračnih plasti bo imela ekspedicija s seboj balone z registracijskimi aparati. Sploh je Eckenerjeva ekspedicija največjega pomena za vremenslovje, ker bodo opazovanja na severnem tečaju dala podlago za točnejše napovedovanje vremena po vsej Evropi.

»Zeppelin« bo moral prepluti okroglo 14.000 km, od katerih odpade 4000 na polet v Leningrad tja in nazaj. Prava polarna tura bo znašala 10.000 km. Dva ali tri dni bo zrakoplov plul severno od polarnega tečajnika, v območju polnočnega solca, kar pomeni, da bodo člani ekspedicije, ki ne bodo videli solca zabujati, prikrajšani za dve noči. Ves polet ne bo smel trajati več ko 6 dni.

Istočasna ekspedicija ruskega ledolomca

Z enako skrbjo se je v Rusiji opremila ekspedicija ledolomca »Malygina«. Profesor Wise, ki je šef te ekspedicije, je izjavil, da potovanje »Malygina« pomeni začetek redne paroplovne linije do Zemlje Franca Jožefa. Na krovu ledolomca se nahajajo znanstveniki in novinarji. Ko bo ladja dospela do Zemlje Franca Jožefa, bodo člani ekspedicije obiskali najbolj severno rusko znanstveno postajo, potem pa se bo pot nadaljevala mimo otoka Rudolfa proti severu z namenom, da se ladja sreča s »Zeppelinom«. Nek Amerikaneec trdi, da se je Amundsen morebiti rešil na Rudolfov otok, kjer je vedel, da se nahajajo rezerve živil; toda ta hipoteza se ne zdi verjetna. Vendar bo »Malygina« ob tem otoku pristal in videl nad seboj leteti »Zeppelin«.

Najsevernejši otok

Otok Rudolfa, kakor ga je imenovala znana ekspedicija avstrijskega kapitana Payerja in Weyprehta l. 1872., je menda od tistega časa dalje sameval sredi večnega ledu brez obiska, ker je najsevernejši otok Franca Jožefovega otočja. Ime ima od bivšega avstrijskega prestolonaslednika Rudolfa in leži točno na 81° 51' severne širine. Spada k 60 otokom Franca Jožefove zemlje, ki pokrivajo nekako 19.700 kvadratnih kilometrov. Otoki dosegajo višino do 750 m in so vsi skoro popolnoma zaledenjeni. Nezaleđenjena južna in zapadna obala ima zadosti bogato favno: okoli 21 vrst ptic. Leta 1914 se je tega otočja polastila Rusija in ga podredila guberniji Arhangelsk.

Kako funkcionirajo registrirani baloni

Zanimivi so na »Zeppelinu« predvsem že omenjeni baloni, ki registrirajo razmere v zraku. Kadar se »Zeppelin« dvigne, recimo 1000 metrov visoko, smesti tak balon v zrak nad seboj. Registrirni balon ima napravo, ki avtomatično odreže vrvi, s katero je na balon privezan balast; tako se balon dvigne čimdalje višje v zrak. Ta naprava se imenuje »giljotina«. Najbolj zanimivo pa je, da so registracijski aparati na vsakem takem balonu v avtomatični zvezi z radijem, ki prenaša dobljene številke registracijskih aparatov do »Zeppelina«. Tako ekspedicija na »Zeppelinu« takoj izve z registracijskega balona, ki toliko in toliko tisoč kilometrov plava sam v zraku nad njim, koliko znaša tam gori zračni pritisk, mokrota, temperatura itd. Te določbe bodo na severnem tečaju izredne važnosti, ker so, kakor že rečeno, meteorološke razmere na tečaju odločilne za vso Evropo.

Ti registracijski baloni so jako dragi. Vsak tak balon stane okoli 2250 Din. Registracijski aparat pa okoli 156.000 Din. Seveda sta balon in aparat izgubljena — plavata po zraku, dokler enkrat ne padeta iz višine 10.000 metrov ali še več bogvekam v obliki prahu na zemljo.

Pravilnik o uradniškem pokojninskem fondu

Belgrad, 24. julija. AA. Na podlagi tretjega odstavka § 133 zakona o uradništvu in 3. odstavka § 139 zakona o državnem prometnem oseboju je finančni minister predpisal pravilnik o uradniškem pokojninskem fondu.

Po tem pravilniku upravlja uradniški pokojninski fond Drž. hipotekarna banka, v kateri se fond nahaja. V ta fond se stekajo:

1. ena mesečna plača ministrov, banov in uradnikov, uradniških pripravnikov in vseh ostalih nameščenecv in uslužbenecv države, ki imajo pravico do pokojnine;
2. ena mesečna razlika med novimi in dosedanjimi plačami nameščenecv, ki so napredovali v službi;
3. mesečne vloge;
4. obresti pokojninskega kapitala fonda, pri čemer je obrestna mera za pol odstotka nižja od obrestne mere pri obrestih, ki jih Državna hipotekarna banka plačuje.

Komunisti oznanjajo revolucijo

Nemčija in Poljska sta zreli za komunistično revolucijo, pravi nemški komunistični poslanec

Varšava, 24. jul. ne. Ravno kar sem dospeli moskovski časopisi posvečajo veliko pozornost položaju v Nemčiji in v dolgih kolonah opisujejo revolucionarno ozračje, ki je leglo nad nemškim ljudstvom. Vsi se sklicujejo na izjave nemškega komunističnega voditelja Picka o priliki njegovega propagandnega potovanja po sovjetski Rusiji. Nemški komunist je opisoval v najbolj žalostnih barvah bodočnost Nemčije. Tako je v svojem govoru v Leningradu čisto resno trdil, da bo komunistična revolucija izbruhnila v Nemčiji še tekom tega leta. Gospodarska kriza, ki meče čimdalje več ljudstva med proletarijat, da je ta razvoj še pospešila. Kljub temu pa potrebuje nemški proletarijat denarno in moralno pomoč sovjotov, da bo v odločilni uri zadosti močan, da strmoglavi kapitalistični

tekarna banka zahteva kot najmanjšo obrestno mero za dolgoročne kredite od svojih dolžnikov; 5. denarne disciplinarne kazni.

Enomesečna plača se vloži v brutto iznosu v fond, ali pa v dveh enakih obrokih. Razlika plače pri napredovanju se plača tako pri vojaških kakor pri civilnih osebah, in sicer vsa razlika med prejšnjo in sedanjo plačo, in to za vsako napredovanje brez razlike. Mesečni prispevek je določen v zakonu in znaša 5% osnovne plače. Posebne odredbe določajo, kdaj se ta prispevek vrne uradniku ali oficirju ali njegovi rodbini, in kdaj ostane za primer reaktiviranja. Za plačila prispevkov do 1. aprila 1931 za uradniške civilnega reda veljajo izkazi njihovih pristojnih oblasti na podlagi uslužbenških listov, za oficirje in vojaške osebe pa listi osebnega službenega razmerja. Od 1. aprila t. l. bo Državna hipotekarna banka vodila za vse vlagalce fonda imensko knjigo in izdajala potrebne izkaze. Knjigo o vlagateljih fonda po imenih bo Drž. hipotekarna banka izdajala v roku enega leta po uveljavitvi tega pravilnika. Državne blagajne in finančne direkcije so dolžne poslati Drž. hipotekarni banki plače in prispevke na podlagi plačilnih seznamov v roku 5 dni po prvem, če pa se plača izplača šele v toku meseca, pa v roku 3 dni po izdajanju plače. Pravilnik dalje odreja, da se morajo Drž. hipotekarni banki dostaviti vsa imenovanja, napredovanja, premeščitve, upokojitve, sprejete ostavke na državno službo, odpust iz službe itd. Vsa administracija fonda gre v breme Drž. hipotekarne banke, državno računovodstvo državnega ministrstva pa odloči o posameznih primerih.

Spremembe k srednješolskemu zakonu

Dodatno k »Slovenčevemu« poročilu o spremembah in dopolnilih zakona o srednjih šolah, objavljenega v »Službenih novinah« dne 22. t. m., obračamo pozornost čitateljev še na sledeče točke, ki so v našem poročilu izostale: § 12 pravi, da nosi vse stroške za zidanje, popraviljanje in vzdrževanje srednješolskih zgradb banovina. Izjemo delajo samo Belgrad, Zemun in Pančevo, za katere nosi stroške država. Nadalje bo minister za prosveto v sporazumu z zastopniki priznanih veroizpovedi odredil, na katere praznike bodo šole ostale zaprte, § 51 se glasi: Smatra se, da so dovršili razred vsi oni učenci, ki imajo iz vseh predmetov najmanj dober letni uspeh. Učenec, katerega koli razreda, razen četrtga in osmega, ki ima nezadosten red iz enega učnega predmeta, ali slabo oceno iz enega ali dveh učnih predmetov, ali slabo oceno iz enega učnega predmeta, nezadostno ali slabo iz ene ali dveh veščin; ali nezadostno ali slabo oceno iz ene, dveh ali treh veščin, izvrši razred šele potem, ko v času od 24. avgusta do 1. septembra položi popravni izpit iz teh predmetov. Učenec, ki ima nezadostno oceno iz dveh naučnih predmetov, ali eno slabo in eno nezadostno iz naučnih predmetov, ponavlja razred. Učenec 4. ali 8. razreda mora položiti popravni izpit samo iz enega predmeta, sicer ponavlja razred. Učenci 4. in 8. razreda položajo popravni izpit med 7. in 10. junijem.

Popravni izpiti se ne morejo v nobenem slučaju odložiti, niti položati pred predpisanim terminom.

Za 1. razred velja: sprejemni izpit položajo učenci, ki so končali četrti razred osnovne šole brez slabe ocene in imajo iz vedenja najmanj dober. Poleg tega morajo dokazati, da so v tem koledarskem letu dovršili 10. in na preloženosti 13. leta. Program in pravilo za sprejemni izpit bo minister prosvete šele podpisal. Popravni izpiti se vrše od 24. avgusta do 1. septembra pred izpitnim odborom, kakor do sedaj.

Po septembarskem roku t. l. ne bo mogel nihče več položati nižjega ali višjega tečajnega izpita proti odredbam tega zakona.

Po bitki

Diplomatsko delovanje ostane zelo živo

Berlin, 24. jul. tg. Jutri popoldne, ko se vrne nemška delegacija iz Londona, bo plenarna seja nemškega kabineta, na kateri bosta dr. Brüning in dr. Curtius poročala o poteku razgovorov v Parizu in Londonu in o izgledih bodočih pogajanj. Pri tem bo seveda zopet stala v ospredju politika nemške državne banke, že zato, ker igra radi začasnega izostanka kreditov ali posojila glavno vlogo ureditev plačilnega prometa. Marsikdo računa z zvišanjem diskonta nemške državne banke še tekom tega tedna, s katerim se hoče bistveno zmanjšati kreditne zahteve na nemško državno banko, da bi se s tem ona podjetja, katera so doslej zahtevala kredite pri nemški državni banki, prisililo, da vnovčijo svoje denarne zaloge ali da prodajo svoje lombardne zaloge.

London, 24. jul. tg. Danes dopoldne so nemški in francoski državniki z vlakom, ki vozi v Calais, zapustili London. Dr. Brüning, dr. Curtius, Laval in Poncet so potovali skupaj in so imeli torej do Calaisa priložnost govoriti o potih in sredstvih, kako naj se nemški sporazum nadaljuje v prihodnjih tednih in mesecih. Z istim vlakom se je

peljal tudi grški ministrski predsednik Venizelos, dočim se je Briand odpeljal že s prejšnjim vlakom.

Angleži posetijo Berlin

Berlin, 24. jul. tg. Dr. Brüning dospe z Curtiusom in državnim tajnikom Bülovom v Berlin jutri dopoldne ob 9. Ostali člani nemške delegacije so se odpeljali po drugi poti. Jutri popoldne dospe v Berlin ameriški državni tajnik Stimson. Njegov obisk pa nima oficijelnega značaja. Stimson se bo v ponedeljek odpeljal zopet dalje. Jutri dospe v Berlin Henderson, dočim se Macdonald, ki bi imel zapustiti London šele v ponedeljek jutraj, pričakuje ob 16.20 na berlinskem letališču »Tempelhof«. Ker je tudi ta obisk omejen samo na poldrugi dan — Angleži zapustijo Berlin zopet v sredo dopoldne —, se bo tudi prvotni berlinski program omejil na skrajno mero. Po končanem obisku ameriških in angleških ministrov hoče kancler dr. Brüning svojo delavnost koncentrirati na notranje nemške odredbe, ker je treba sedaj na podlagi rezultatov londonske konference ukrepati.

Poljska hoče vezati, ne razdirati

Glasovi za prijateljsko zblizanje z Nemčijo postajajo vedno močnejši

Varšava, 24. julija 1931.

Poljsko republiko zanima v pogledu zunanje politike najbolj vprašanje, kako si zavarovati meje proti Nemčiji. Nemčija je v celi vrsti pogodb, začeti od locarnskega pakta do pariške Kellogg-Briandove pogodbe, ponovno zatrdila, da se ne bo nikdar dotikala zapadnih mej napram Franciji in Belgiji. Iste obljube ni nikdar dala glede Poljske, zato je uveljavno, da je poljska vlada morala vedno imeti pred očmi nevarnost, da nekega dne ne izgubi ozemlja, katera ji je prisodil versajski mir. One vloge, katero je zamislil svoj čas zunanji minister Zamojski, češ da bo Poljska stala na sredi med Nemčijo in sovjetsko Rusijo kot prehodna točka, najbrže ne bo mogla izpolniti. V sedanjem stanju evropskega položaja ne bo preostajalo drugega, kakor da se na en ali drug način sporazumi z enim iz obeh velikih sosedov, ki jo lahko zadušita, ako bi Poljska mislila, da je močna dovolj, da sva na obe strani.

Sedaj, ko so se nemški ministri z velikim jadrkanjem podali v Pariz in v London, da izprosi denarno pomoč, so se tudi na Poljskem oglašili nekateri zelo tolneti glasovi, da se naj ne zamudi ta sijajna prilika. Poljska od nemške krize ni ogrožena, njej poleg Nemčije ne more priti na dno direktna škoda, nasprotno. Zato bi kazalo, če bi se Poljska na primeren način poslužila, da od Nemcev izloči neke vrste »zgodnji Locarno«, ali nemški pogodbeni pristavek na neutralnost ob oboje poljsko-nemške meje. Sklenjena je res velika in cilj zapeljiva. Klje po bolj energijski politiki je postal tako močan, da je smatral poluradni »Illustrirany Kurjer« za potrebno, da digne svoj »svetilni glas proti politiki, ki bi morala voditi v »nevarnost«. Stalno poudarjanje nedotakljivosti meja, neprestan klic po nemških pisanih garancijah, da bo spoštovala meje, katere je v mirovni pogodbi priznala, ustvarja v mednarodni politiki poljskim interesom neprijeteljsko razpoloženje, ker daje povod k mišljenju, da si hoče Poljska na vsak način nekaj prisvojiti, kar ni njenega. »Kurjer« zato v neprikrilih besedah svira javno mnenje, da bi bilo popolnoma pogrešno, če bi hotela Poljska izrabiti mišerno stanje Nemčije za sledenja prisilila do kakih koncesij.

Članek je vzbudil nemalo začudenja, ker zagovarja politiko, ki se zdi nasprotna do sedanjim

smernicam zunanjega ministrstva. Nekateri govorijo celo o »spremembi fronte« in o »begu proč od Francije«. Ne eno ne drugo ne bo res, pač pa bo odgovarjalo resnici, v kolikor je bilo Vašemu dopisniku mogoče ugotoviti, da so na zunanjem ministrstvu prišla do veljave mnenja, da bi bilo mogoče bolj koristno za Poljsko, ako bi skušala ob strani Francije iskati prijateljske razlike v direktnih pogajanjih z Nemčijo.

Nemčija prodira v srednjo Evropo

Trgovinska pogodba z Madjarsko je nova ofenzivna pot za nemško gospodarstvo

Budimpešta, 24. jul. d. Iz Ženeve poročajo, da se je podpisala trgovinska pogodba med Nemčijo in Madjarsko. To je že druga zelo važna pogodba, katero je Nemčija sklenila z državami v vzhodni in v srednji Evropi. Trgovinska pogodba z Rumunijo je upravičeno dvignila mnogo prahu, ker je dala povod k domnevanju, da se je z njo Rumunija iztrgala iz območja Male antante in vvela na evropski vzhod zopetni premočni vpliv nemškega gospodarstva. Sedanja pogodba z Madjarsko je sklenjena na isti podlagi. Tudi Madjarom priznava Nemčija prednostne carine za poljedelske, predvsem pa žitne pridelke. Odslej bo Madjarska na osnovi nove pogodbe plačevala 25 odstotkov manj carine na svojo pšenico, kakor druge države. V pogodbi ni govora o kontingentih ali o v naprej določenih količinah pšenice, ki se sme letno uvažati. Vsa madjarska pšenica, brez ozira na količino, bo vživala 25-odstotni povod, kadar prestopi nemško mejo. Iste ugodnosti bodo veljale tudi za ječmen in za koruzo. V ženevskih poročilih se najde trditve, da te ugodnosti niso namenjene posebno Rumuniji in Madjarski in da se bodo lahko raztegnile tudi na Bolgarijo in Jugoslavijo. Po mnenju Vašega dopisnika so to le prazne besede, vsaj kolikor se tiče zadnjih dveh držav. Značilno za nemško politiko je za enkrat samo to, da je dala prednostne carine ravno v onih pridelkih, katere ali Rumunija ali Madjarska največ izvažata. Nadalje odpira trgovinska pogodba nemški trg za madjarsko živilo, akoravno besedilo pogodbe še ne določa,

če bo izvažanje živine in prašičev neomejeno, ali pa podvrženo kontingentom.

To bi bile široke nemške koncesije. Kaj pa je dala Madjarska kot protislužbo? Nemčija je zahtevala isto, kar od Rumunije, namreč, da je morala Madjarska znižati svoje carine za celo vrsto imenovanih določenih nemških industrijskih izdelkov, predvsem onih, katere Madjarska najbolj uvažja. Pogodba bo stopila v veljavo šele, ko jo bosta sprejela oba parlamenta. Tudi v njej najdemo to čudno klavzulo, da bodo prednostne carine veljale samo v slučaju, če nane pristanejo vse tiste države, ki imajo z Nemčijo trgovinske pogodbe. Ker pa ni verjetno, da bi osobito Južna Amerika in Kanada hoteli pristati v svojo škodo na ugodnosti, ki bi jih uživalo madjarsko žito, se skriva za javno trgovinsko pogodbo brez vsakega dvoma še tajna pogodba, na podlagi katere bo Nemčija sicer pobirala polno carino, potem pa jo ali v obliki posojil, ali pa kratkoma kot darilo vrnila madjarskemu izvozniku.

Lanske gospodarske konference, bilo jih je na desetine, so povzročile zelo živahno grupiranje evropskih držav, toda nikdo ni pričakoval, da bo naš Nemčija ona, ki bo s tako doslednostjo šla na delo, da polagoma priklene nase drugo za drugo vse vzhodne države, ki jo zanimajo tudi iz političnega stališča.

Dunajska vremenska napoved: Se toplejšje vreme, najbrže bo še malo oblačno. Izlodi za soboto so še ugodni.

red. Komunistična stranka se z vso močjo trudi, da bi upropastila sedanjo vlado dr. Brüninga, ker je obče znano, da bi njegov padeč povzročil meščansko vojno.

Sovjetski tisk ne prikriva več svojega veselja nad razmerami v Nemčiji in javno proglasa, da je položaj v Nemčiji »dozorel«. Moskovska centrala je poslala zadnje tedne mnogo svojih najbistrejših agitatorjev v Nemčijo, da prekvajajo ljudske mase z upornimi idejami in z denarjem. Tudi Poljska je preplavljena od boljševističnih agentov, ki hočejo izrabiti bedo ljudstva, da zanetijo revolucijo, za katero niso obstojali še nikdar boljši pogoji, kakor ravno v tem trenutku.

To so seveda le želje moskovske komunistične centrale, vendar pa naj služijo kot resno svarilo kapitalistični Evropi, da ob 12. uri sprejema nevarnost in jo prepreči. Ne gre sicer za to, piše »Lwowski Kurier«, da se za vsako eno kapitalistični red ohrani, kajti tudi on je že dozorel. Vprašanje je v tem, da kapitalizem najprej neha podpirati komunizem, potem pa da se sam notranje preobrazi v nov družabni red, ki bo slovel na temeljih ljubezni do bližnjega in socialne pravičnosti.

Tragedije na morju

Cherbourg, 24. julija. AA. Včeraj je prispel semkaj parnik, ki poroča, da je videl 1000 milj od irske obale ameriško jahto »Lismorec«. Jahta se udeležuje Atlantske tekme za jahte na progi 3000 milj. Ladja je zšla v vihar in izgubila jamba. Parnik je založil jahto z živili in vodo in vzel dva člana posadke s seboj. Kapetanova žena ni hotela zapustiti svojega moža.

Težkoče bolgarske vlade

Sofija, 24. jul. tg. Radi ponovnih poskusov, s katerimi so pristajali delavske stranke hoteli izzvati izgrede, ki so povzročili na raznih krajih spopade s policijo, je ministrski predsednik Mamonov odredil, da bodo oblasti pri nadaljnjih izizvanjih nastopale z najostrejšimi sredstvi. Ker je razpust komunistične stranke še vedno v veljavi, se pričakuje, da bodo te dni razpuščene vse delavske stranke in da bodo vsi delavski poslanski mandati, ki jih je 32, razveljavljeni.

Belgrad, 24. julija. Z. Vsi mlini v državi so poslali predsedstvu vlade prošnje, da se nova odredba glede mlinske žitarice vsaj nekoliko omili, ker bodo drugače imeli mlini radi te odredbe precejšnje škodo.